

Αρ. Φακ.: Α/Π 789/2020

**Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως**

**Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης
της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,
Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων**

Λευκωσία, 21 Μαΐου 2020

Περιγραφή παραπόνου

Ο δικηγόρος κ. Σ. Α. μου κοινοποίησε επιστολή, με ημερομηνία 20 Μαΐου 2020, η οποία απευθύνεται στον Υπουργό Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, με θέμα: «Επαναλειτουργία Δημοτικών Σχολείων την 21η Μαΐου 2020 – Φοίτηση Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες».

Με την εν λόγω επιστολή υποβάλλεται παράπονο, αναφορικά με τις συνολικές αποφάσεις του αρμόδιου Υπουργείου σε σχέση με τη φοίτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες μετά την επαναλειτουργία των σχολείων την 21η Μαΐου 2020. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι το αρχικό πλάνο του Υπουργείου για την επανέναρξη των σχολείων δεν συμπεριελάμβανε καθόλου τη λειτουργία των ειδικών μονάδων υπό τις νέες συνθήκες, που αφορούσαν την πανδημία.

Ακολουθως, παρότι στις 19 Μαΐου 2020, οι γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες έλαβαν, όπως και οι γονείς όλων των υπόλοιπων παιδιών, τον Οδηγό για γονείς και κηδεμόνες για την επιστροφή των παιδιών στο σχολείο, ακολουθως, με την Ανακοίνωση του Υπουργείου, ημερομηνίας 20 Μαΐου 2020, για τη φοίτηση όλων των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα σχολεία, πληροφορήθηκαν ότι για αυτά τα παιδιά, τίθενται ξεχωριστές προϋποθέσεις και διαδικασίες.

Ειδικότερα, η εν λόγω Ανακοίνωση έχει ως εξής:

«Λαμβάνοντας υπόψη ότι η επαναλειτουργία των Δημοτικών Σχολείων και των Γυμνασίων και η φοίτηση μαθητών/τριών στις τάξεις συνδυάζεται με την εφαρμογή Υγειονομικών Πρωτοκόλλων, ειδικότερα όσον αφορά την υγειονομική ασφάλεια

των παιδιών που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες, ή παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα υγείας και προσαρμογής, των οποίων οι ανάγκες εξυπηρετούνται από σχολικούς βοηθούς/συνοδούς, θα πρέπει να ληφθούν κάποια ειδικά ή ενισχυμένα προστατευτικά μέτρα, προτού παρουσιαστούν στα σχολεία για φοίτηση.

Το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΠΑΝ), μετά από συνεννόηση και καθοδήγηση από το Υπουργείο Υγείας, ανακοινώνει ότι θα ισχύσουν τα ακόλουθα:

- Συστήνεται ειδική επιτροπή στο ΥΠΠΑΝ με τη συμμετοχή ειδικών γιατρών από το Υπουργείο Υγείας, η οποία θα εξετάσει τις διάφορες περιπτώσεις, τα **ειδικά χαρακτηριστικά** και τα προστατευτικά μέτρα υγειονομικής ασφάλειας που πρέπει να ισχύσουν. Οι γονείς/κηδεμόνες με παιδιά σε αυτές τις κατηγορίες υποβάλλουν ιατρική αξιολόγηση του θεράποντος ιατρού για την κατάσταση της υγείας τους. Στη βάση αυτών των στοιχείων η ειδική επιτροπή θα αποφασίζει για τη δυνατότητα φοίτησης κάθε παιδιού, όπως και για τα προστατευτικά μέτρα που επιβάλλεται να ληφθούν.
- Σύμφωνα με τις συστάσεις του Υπουργείου Υγείας σε περίπτωση που αποφασίζεται η συνέχιση της φοίτησης των παιδιών αυτής της κατηγορίας στο σχολείο, διενεργείται εργαστηριακός έλεγχος των παιδιών και των εκπαιδευτικών για COVID-19.
- Η πιο πάνω διαδικασία ισχύει και για τα παιδιά που φοιτούν στα Ειδικά Σχολεία.
- Θα ακολουθήσουν σχετικές οδηγίες τόσο προς τους γονείς για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί, όσο και προς το εκπαιδευτικό και άλλο προσωπικό, όπως και ανακοινώσεις σχετικά με ενδεχόμενη επαναλειτουργία των Ειδικών Σχολείων.»

Όπως υποστήριξε ο κ. Σ.Α , οι πιο πάνω διαδικασίες που έχουν τεθεί είναι ανέφικτο να τηρηθούν, με αποτέλεσμα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες να μην μπορούν να ξεκινήσουν το σχολείο ταυτόχρονα με το σύνολο των υπόλοιπων μαθητριών και μαθητών. Περαιτέρω, με την εν λόγω Ανακοίνωση τα παιδιά με

ειδικές ανάγκες τίθενται υπό καθεστώς δυσμενούς διάκρισης, αφού με βάση τα όσα ζητούνται, τα παιδιά αυτά θεωρούνται ως πιθανοί φορείς του ιού covid 19, που πρέπει να υποβληθούν σε σχετική εξέταση ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην εκπαίδευση, κάτι που δεν συμβαίνει σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Επιπρόσθετα, όπως επισημαίνει ο κ. Σ.Α., αρκετά παιδιά με ειδικές ανάγκες, λόγω υπερευαισθησίας και έντονων αισθητηριακών θεμάτων, δεν μπορούν να ανεχθούν την εξέταση για τον covid 19 ή πιθανή άλλη εργαστηριακή εξέταση. Παράλληλα, ειδικά τα άτομα τα οποία εμπίπτουν στο φάσμα του αυτισμού, χρειάζονται προετοιμασία για να μπουν σε μια οποιαδήποτε διαδικασία (π.χ. μετάβαση σε θεραπεία, εκδρομή, ταξίδι κλπ.), κι ενώ είχαν προετοιμαστεί για επάνοδο στα σχολεία, τώρα η προοπτική αυτή ανατρέπεται.

Ο κ. Σ.Α σημειώνει το γεγονός ότι, δεν φαίνεται να ακολουθήθηκε πλάνο επανανοίγματος των σχολείων, σε σχέση με τους μαθητές και μαθήτριες με αναπηρίες, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα πιο πάνω, και κατόπιν διαβούλευσης με τους εκπαιδευτικούς και θεραπευτές που εμπλέκονται στην ειδική εκπαίδευση. Καταλήγει, δε, υποστηρίζοντας ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν υποστεί δυσμενή διάκριση και παραβίαση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν τόσο από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

Για το ίδιο θέμα, σύμφωνα με δημοσιεύματα στον ηλεκτρονικό τύπο, έχουν εκφράσει την έντονη δυσαρέσκιά τους οργανωμένο φορείς για τα δικαιώματα παιδιών με αναπηρίες.

Νομικό Πλαίσιο :

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Βασική αρχή, η οποία διέπει τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες είναι **η αρχή της μη διάκρισης**. Με βάση τη σύμβαση:

*«**Διάκριση με βάση την αναπηρία**» σημαίνει «οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός με βάση την αναπηρία που έχει σκοπό ή αποτέλεσμα την **παρεμπόδιση** ή ακύρωση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή ενάσκησης, επί ίσοις όροις όλων των δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ατομικό ή οποιοδήποτε άλλο πεδίο και περιλαμβάνει όλες τις μορφές διάκρισης, συμπεριλαμβανομένης της άρνησης εύλογης προσαρμογής».*

Παράλληλα, το **άρθρο 24 της Σύμβασης** κατοχυρώνει το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες στην **εκπαίδευση**, ορίζοντας ότι τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των Ατόμων με Αναπηρίες στην εκπαίδευση και **οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα με σκοπό την άσκηση του δικαιώματος αυτού, χωρίς διακρίσεις** και βάσει των ίσων ευκαιριών, διασφαλίζοντας ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος (Ν. 127(Ι)/2000) και ο

Περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο (Ν.42(Ι)/2004).

Πέραν των πιο πάνω, **ο Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος** (Ν. 127(Ι)/2000), κατοχυρώνει επίσης την αρχή της ισότητας και της μη διάκρισης, ορίζοντας

ειδικότερα ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρία, συνίσταται στην απουσία οποιασδήποτε διάκρισης σε βάρος οποιουδήποτε προσώπου λόγω αναπηρίας.

Διάκριση εναντίον άλλου προσώπου προκύπτει, βάσει του Νόμου, εάν, μεταξύ άλλων, υπάρχει μεταχείριση ατόμου με δυσμενέστερο τρόπο από τη μεταχείριση ατόμων χωρίς αναπηρία τα οποία βρίσκονται στην ίδια ή παρόμοια κατάσταση.

Ένα εκ των δικαιωμάτων που προστατεύονται, βάσει του άρθρου 4 του εν λόγω Νόμου, είναι η **πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στην ενταγμένη εκπαίδευση σύμφωνα με τις ανάγκες τους.**

Με βάση το άρθρο 9Γ του Ν.127(Ι)/2000, **κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται από παράβαση του παρόντος Νόμου σε σχέση με διακριτική μεταχείριση, δικαιούται να υποβάλλει σχετικό παράπονο στον Επίτροπο Διοίκησης, ο οποίος έχει αρμοδιότητα να εξετάζει το παράπονο σύμφωνα με τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο (Ν.42(Ι)/2004).**

Σύμφωνα δε με το **άρθρο 6 του Ν.42(Ι)/2004, αποτελεί απαγορευμένη με νόμο διάκριση, κάθε μεταχείριση ή συμπεριφορά, διάταξη, όρος, κριτήριο, ή πρακτική, που στα πλαίσια δραστηριοτήτων στο δημόσιο ή και στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων διέπεται ειδικά, απαγορεύεται ή δεν επιτρέπεται, από οποιοδήποτε εκάστοτε σε ισχύ Νόμο ή κανονισμούς επί τω ότι συνιστά σύμφωνα με τις διατάξεις τους **άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω, μεταξύ άλλων, ειδικών αναγκών.**** Διάκριση δυνατόν να είναι απαγορευμένη με νόμο διάκριση, υπό την προαναφερόμενη έννοια, **καθ' όσον αφορά οποιοδήποτε θέμα, περιλαμβανομένων θεμάτων εκπαίδευσης.**

Συμπεράσματα

Υπό το φως των πιο πάνω νομοθετικών προνοιών και στη βάση των αρμοδιοτήτων μου, **τόσο ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, όσο και ως Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων**, έχω αποφασίσει να προχωρήσω άμεσα στην παρούσα παρέμβαση προς τον Υπουργό Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας σημειώνοντας ότι :

Χωρίς να παραγνωρίζω **την ανάγκη αμφίδρομης** προστασίας τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών αλλά και όλων των συμμετεχόντων στην προσπάθεια επανέναρξης της λειτουργίας των σχολείων υπό το καθεστώς των δε5ρ εξαιρετικών περιστάσεων που προκάλεσε η πανδημία δεν μπορώ να μην σημειώσω την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και μη διάκρισης όπως προκύπτει από την ανακοίνωση του ΥΠΠΑΝ.

Συγκεκριμένα από **την Ανακοίνωση του ΥΠΠΑΝ** αναφορικά με τη φοίτηση παιδιών με αναπηρίες κατά την επανέναρξη των σχολείων, προκύπτει ότι για τις μαθήτριες και τους μαθητές με αναπηρίες υπό τις παρούσες συνθήκες για να αποκτήσουν πρόσβαση στη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, **θα πρέπει να πληρωθούν διαφορετικοί όροι και διαδικασίες σε σχέση με τα όσα ισχύουν για τα υπόλοιπα παιδιά χωρίς την κατάθεση εξειδικευμένης εμπειρογνωμοσύνης από τους ειδικούς.**

Όροι που για να εκπληρωθούν χρειάζεται χρόνος και προετοιμασία απροσδιόριστης διάρκειας με κίνδυνο οι δυο περίπου βδομάδες εκπαίδευσης που αναλογούν σε κάθε παιδί να χαθούν μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης.

Ο κίνδυνος του χαμένου χρόνου συνιστά από μόνος του διακριτική μεταχείριση των παιδιών με αναπηρία καθότι υπάρχει πιθανότητα πλήρους αποστέρησης στην εκπαίδευση για τον εναπομείναντα χρονικό διάστημα.

Περαιτέρω αν η σύσταση της εν λόγω επιτροπής ήταν αναγκαία με βάση την προεξασφαλισμένη γνώμη των ειδικών αυτή θα έπρεπε να ελάμβανε χώρα, πολύ πριν την απόφαση και ανακοίνωση της επανέναρξης της λειτουργίας των σχολείων ούτως ώστε να έδινε την ευκαιρία της έγκαιρης προετοιμασίας χωρίς τον κίνδυνο απουσίας από τον προγραμματισμένο χρόνο εκπαίδευσης.

Η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση με βάση το προαναφερθέν νομικό πλαίσιο, στα παιδιά με αναπηρία συνιστά από μόνο του λόγο διάκρισης, πόσο μάλλον να επιβάλλονται και επιπλέον προϋποθέσεις για την φοίτηση τους που δεν δικαιολογήθηκαν με βάση την επιστημονική γνωμάτευση και που εν πάσει περιπτώσει δεν περιορίζονται στην εξέταση για covid 19 των δασκάλων και των συνοδών τους που θα έρχονταν σε επαφή μαζί τους.

Τέλος σε σχέση με την αναφορά στην ανακοίνωση, για την εξέταση των παιδιών με βάση τα **ειδικά χαρακτηριστικά τους**, σημειώνεται ότι αυτά τα χαρακτηριστικά είναι γνωστά εκ των προτέρων στο Υπουργείο και εφόσον δεν εμπίπτουν στις ευάλωτες ομάδες όπως αυτές έχουν προκαθοριστεί για όλους, θα συμφωνήσω με την άποψη των παραπονουμένων γονιών ότι με την εν λόγω ανακοίνωση τα παιδιά με αναπηρίες θεωρούνται χωρίς άλλο ως παιδιά που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες κατά τρόπο αυθαίρετο και απόλυτο.

Ως εκ τούτου αν οι διαδικασίες που έχουν προβλεφθεί, στο χρόνο κατά τον οποίο αυτές **ανακοινώθηκαν**, και συγκεκριμένα, **την αμέσως προηγούμενη ημέρα της επανέναρξης των σχολείων**, παραμείνουν οι ίδιες, καθιστά την έγκαιρη πρόσβαση των παιδιών αυτών στα σχολεία τους σχεδόν αδύνατη.

Η μη ανάκληση και επανεξέταση των μέτρων προστασίας από το ΥΠΠΑΝ θα οδηγήσει σε **στέρση του δικαιώματός των παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση, που όχι μόνο δεν έπρεπε να έχουν επιπλέον βάρος για την προσέλευση τους στο σχολείο αλλά θα έπρεπε να τύχουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης ώστε να βρίσκονται σε ισότιμη βάση με τα υπόλοιπα παιδιά.**

Διαπιστώσεις - Εισηγήσεις

Υπό το φως του συνόλου των πιο πάνω, διαπιστώνεται ότι υπάρχει διακριτική μεταχείριση και άρα **παραβίαση τόσο των κρατικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, όσο και του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου, σε συνδυασμό με τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο,** όχι μόνο γιατί δεν λήφθηκαν έγκαιρα όλα τα εξατομικευμένα μέτρα στήριξης για να βρίσκονται ήδη τα παιδιά με αναπηρία στο σχολείο, αλλά και δια τον λόγο ότι αντιμετωπίστηκαν αυτά τα παιδιά με λιγότερη ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με τα άλλα παιδιά που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με αυτά ενώ συνάμα τους προσετέθη επιπλέον βάρος το οποίο σχετίζεται με τη πλήρωση των εν λόγω προϋποθέσεων.

Ως εκ τούτου, **εισηγούμαι** όπως η Ανακοίνωση με ημερομηνία 20 Μαΐου 2020, και οι προϋποθέσεις που επιβάλλει αναφορικά με τη φοίτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες, επαναξεταστεί άμεσα και ληφθούν αποφάσεις οι οποίες θα περιλαμβάνουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στα παιδιά με αναπηρίες και οι οποίες θα διασφαλίζουν **χωρίς καμία περαιτέρω καθυστέρηση** την πρόσβαση όλων των μαθητριών και μαθητών στα σχολεία, χωρίς καμία διάκριση.

Η παρούσα έκθεση υποβάλλεται στο Υπουργό Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας για τις δικές του ενέργειες.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,

Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων